

II

(Förberedande rättsakter)

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

430:e PLENARSESSION DEN 26 OKTOBER 2006

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok – Skadeståndstalan vid brott mot EG:s antitrustregler"

KOM(2005) 672 slutlig

(2006/C 324/01)

Den 19 december 2005 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok – Skadeståndstalan vid brott mot EG:s antitrustregler"

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som berett ärendet, antog sitt yttrande den 20 september 2006. Föredragande var María Candelas Sánchez Miguel.

Mot bakgrund av kommitténs mandatperiodskifte beslutade plenarförsamlingen att ta ställning till detta yttrande under plenarsessionen i oktober och utnämnde María Candelas Sánchez Miguel till huvudföredragande i enlighet med artikel 20 i arbetsordningen.

Vid sin 430:e plenarsession den 26 oktober 2006 antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 99 röster för, 28 röster emot och 22 nedlagda röster:

1. Sammanfattning

1.1 Kommissionens offentliggörande av grönboken om skadeståndstalan vid brott mot EG:s antitrustregler har lett till en omfattande debatt om behovet av att utforma gemenskapsriktlinjer som gör det lättare för företag, konsumenter och arbetstagare att väcka skadeståndstalan mot aktörer som i sin affärsverksamhet bryter mot artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget.

1.2 EESK vill först och främst framhålla att målet är att säkerställa ett effektivt skydd för alla aktörer på gemenskapens inre marknad. Med tanke på den fria rörligheten för varor måste det råda en viss grad av enhetlighet i alla länder mellan rättigheter och skyldigheter som kan härledas till avtal och tjänster. I de fall gränsöverskridande transaktioner förekommer bör man eftersträva en viss harmonisering av den nationella lagstiftningen i de olika länderna.

1.3 För det andra bör man ta i beaktande att det finns konkurrensmyndigheter såväl på EU-nivå som på nationell nivå, vilkas uppgift är att fastställa vad som inte är tillåtet och vilka ekonomiska sanktioner som bör vidtas mot företag som bryter mot reglerna. Målet med grönboken är att säkerställa att förluster inom den privata sektorn ersätts med hjälp av domstolsförhandlingar, vilket innebär att sådana åtgärder bör

ligga i linje med de åtgärder som redan vidtas av de nationella konkurrensmyndigheterna.

1.4 Det bör framhållas att EESK inte har någon övergripande ståndpunkt som omfattar alla viktiga frågor i grönboken, utan att kommittén framför argument beträffande var och en av dessa frågor, som skall hjälpa kommissionen att fatta beslut som syftar till att fastställa riktlinjer för framtida lagstiftningsåtgärder. Alla dessa frågor besvaras och diskuteras i punkt 5 i yttrandet.

2. Inledning

2.1 EU:s inre marknad har genomgått en omfattande omdaning vad gäller konkurrensreglerna, vilket har möjliggjort utarbetandet av regler som säkerställer att företagen verkar inom ramen för fri konkurrens. Vidare har omorganisationen gjort det möjligt att förenhetliga de olika medlemsstaternas nationella konkurrensregler så att företagen kan utöva sin rätt till etableringsfrihet på samma villkor.

2.2 En av de frågor som rör inre marknaden är hur den andra delen av marknaden – dvs. konsumenterna i begreppets vidaste bemärkelse – skall kunna skyddas effektivt, eftersom konsumenternas rättigheter inskränks när avtal och tjänster får

en gränsöverskridande karaktär. När de berörda företagen är etablerade i en annan medlemsstat kan konsumenterna endast åberopa hemlandets nationella konsumenträttigheter, medan konkurrensreglerna gäller för hela inre marknaden.

2.3 Gemenskapens konkurrenslagstiftning saknar ett effektivt system för skadeståndskrav på inre marknaden vid brott mot bestämmelserna i artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget. Kommissionens nya strategi beträffande konkurrenspolitiken och konsumentskyddet har legat till grund för utarbetandet av grönboken, där de viktigaste frågorna tas upp i syfte att vidta lagstiftningsåtgärder för att skydda rättigheterna för dem som har orsakats skada till följd av bristen på fri konkurrens på inre marknaden.

2.4 Artikel 153.3 i EG-fördraget⁽¹⁾ är mycket viktig med tanke på att den ligger till grund för en övergripande konsumentskyddspolitik som gäller alla politikområden.

2.5 I grönboken behandlas de viktigaste frågorna i anslutning till införandet av skyddsåtgärder och ersättningskrav vid brott mot gemenskapens antitrustlagstiftning, i synnerhet vad gäller artiklarna 81 och 82 i fördraget samt tillämpningsföreskrifterna för dessa. Man bör dock komma ihåg att grönboken omfattar en komplex rättslig ram, som kan resultera i en reform av de nationella förfarandereglerna. Detta väcker många frågor, framför allt beträffande subsidiariteten, och även andra civilrättsliga områden kan påverkas.

2.6 Utgångspunkten i grönboken är den tudelade tillämpningen av konkurrenslagstiftningen. Å ena sidan tillämpar de offentliga myndigheterna, dvs. inte enbart kommissionen utan också de nationella myndigheterna, reglerna individuellt och utnyttjar de befogenheter de har. Detta innebär för det första att konkurrensmyndigheterna har befogenhet både att konstatera överträdelse av bestämmelserna och att ogiltigförklara avtal som begränsar konkurrensen. För det andra har de befogenhet att införa ekonomiska sanktioner på basis av genomförandebestämmelserna för konkurrenslagstiftningen.

2.7 Å andra sidan är det möjligt att tillämpa konkurrenslagstiftningen i de civilrättsliga domstolarna, eftersom dessa har rätt att tillämpa denna lagstiftning direkt. På detta område fäster man särskilt stor vikt vid kravet på förebyggande åtgärder som tvingar företag att upphöra med förbjuden verksamhet, i syfte att minska de skadliga följderna för konkurrenter och konsumenterna.

2.8 Syftet med att till fullo skydda de rättigheter som fastställs i fördraget är dock att se till att skadeståndstalan kan väckas i domstol, och detta är det huvudsakliga målet för skadeståndstalan till följd av brott mot konkurrensreglerna. En begränsning av den fria konkurrensen påverkar såväl företagen som konsumenterna, vilka utgör det sista ledet i marknads-kedjan.

2.9 EG-domstolen har meddelat en viktig dom, enligt vilken privatpersoner som lidit skada till följd av brott mot artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget har rätt att kräva ersättning. I de fall där den nationella lagstiftningen står i strid med denna rättighet⁽²⁾ har artiklarna i fördraget företräde framför den nationella lagstiftningen.

2.10 Grönboken tar upp olika förslag till diskussionsunderlag som kan bidra till fastställandet av olika tänkbara former av skadeståndstalan, på basis av rättsliga åtgärder som vidtagits av konkurrensmyndigheter eller av privatpersoner som lidit skada. Därför innehåller grönboken ett antal frågor som anses vara av grundläggande betydelse och som presenterar olika möjligheter och styr diskussionen i syfte att uppnå bästa möjliga resultat, så att dessa alternativ därefter kan genomföras och även anpassas till de nationella rättsliga systemen, som inte alltid stämmer överens med varandra.

3. Sammanfattning av grönboken

3.1 Grönboken är uppbyggd kring en förteckning av frågor som syftar till att uppmuntra till en diskussion om skadeståndsyrkandens rättsliga natur och att visa på ett antal alternativ som kan vägleda kommissionens framtida lagstiftningsåtgärder. Avsikten är att klargöra villkoren för att väcka skadeståndsanspråk och vilka faktorer som skulle kunna underlätta processen med hänsyn till gällande lagstiftning i några medlemsstater.

3.2 Kommissionen ställer tre frågor som rymmer flera tänkbara alternativ:

Fråga A: Bör det finnas särskilda regler om utlämnande av skriftliga bevis i civilrättsliga skadeståndsmål enligt artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget? Hur skall detta utlämnande i så fall ske?

Fråga B: Vore särskilda regler om tillgång till handlingar som innehas av en konkurrensmyndighet till nytta för framställningar om ersättningskrav i antitrustärenden? Hur kan sådan tillgång organiseras?

Fråga C: Bör kärandens bevisbörda när det gäller en överträdelse av antitrustreglerna i skadeståndsmål lindras, och i så fall hur?

Den andra frågan gäller krav på skuld, eftersom många medlemsstater kräver att skuld skall kunna bevisas vid civila skadeståndsanspråk. Frågan är följande:

Fråga D: Bör det finnas ett krav på skuld för att talan om skadestånd i antitrustärenden skall kunna väckas?

I anslutning till den tredje frågan om skadeståndsbegreppet ställs följande två frågor:

⁽²⁾ Se domen *Courage Ltd mot Bernard Crehan*, C-453/99 av den 20 september 2001. Förhandsavgörande av appellationsdomstolen i England och Wales (civilmål).

⁽¹⁾ Se EUT C 185, 8.8.2006.

Fråga E: Hur skall skadestånd definieras?

Fråga F: Vilken metod skall tillämpas för att beräkna skadeståndsbeloppet?

Frågan om ansvarsförskjutning och den indirekte köparens ställning tas också upp:

Fråga G: Bör det finnas regler om under vilka omständigheter och på vilket sätt försvar med åberopande av ansvarsförskjutning kan tillåtas? Hur skall dessa regler i så fall utformas? Bör den indirekta köparen ges talerätt?

En viktig fråga är om denna typ av talan kan utnyttjas för att skydda konsumenternas intressen med tanke på att den är svår att tillämpa i fall som rör enskilda individer. I detta fall vore det rimligt att väcka kollektiv talan, en möjlighet som redan finns i flera EU-länder.

Fråga H: Bör det finnas särskilda förfaranden för att väcka kollektiv talan och skydda konsumenternas intressen? Hur kan dessa förfaranden i så fall utformas?

Kostnaderna för att väcka talan har stor betydelse för att de föreslagna åtgärderna skall få avsedd effekt eftersom skadelidande ibland avstår från att väcka talan på grund av de höga kostnaderna. Det leder till följande fråga:

Fråga I: Bör särskilda regler införas för att minska de ekonomiska riskerna för den klagande? I så fall vilken typ av regler?

De föreslagna åtgärdernas framgång kan bygga på samordning mellan privat och offentlig tillämpning. Det ger upphov till följande fråga:

Fråga J: Hur kan bästa möjliga samordning mellan privat och offentlig tillämpning uppnås?

Behörig domstol och tillämplig lagstiftning behandlas också. Många metoder som är förbjudna enligt konkurrensrätten har en gränsöverskridande karaktär, och därmed inställer sig följande fråga:

Fråga K: Vilken materiell rätt bör tillämpas på skadeståndsmål i antitrustärenden?

Övriga frågor i grönboken är:

Fråga L: I den mån sakkunniga behöver anlitas, skall dessa utses av domstolen?

Fråga M: Bör preskriptionstider kunna avbrytas? I så fall från vilken tidpunkt?

Fråga N: Är det nödvändigt att klarlägga det juridiska kravet på orsakssamband för att underlätta skadeståndsyrkanden?

4. Allmänna kommentarer

4.1 I förordning (EG) nr 1/2003⁽³⁾ anges dels att både kommissionen och medlemsstaternas konkurrensmyndigheter

⁽³⁾ Rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget (EGT L 1, 4.1.2003, s. 1; EESK:s yttrande i EGT C 155, 29.5.2001, s. 73).

har ansvaret för att gemenskapens konkurrensrätt tillämpas korrekt av gemenskapens myndigheter och medlemsstaterna, dels att de inom ramen för sina befogenheter kan förbjuda en affärsmetod eller fastställa att det förekommer missbruk av dominerande ställning på marknaden samt utfärda sanktioner som står i proportion till den förorsakade skadan.

4.2 Problem uppstår dock vid privat tillämpning i civila domstolar när enskilda, däribland konsumenter, har lidit skada till följd av förbjudna konkurrensmetoder och vill väcka talan för att begära ersättning för skador till följd av konkurrensbegränsning. Denna debatt måste föras på EU-nivå eftersom den fria rörligheten för varor och tjänster på EU:s inre marknad kräver gemenskapsåtgärder, särskilt om man beaktar att villkoren är mycket olika i de enskilda medlemsstaterna och att behörigheten ligger hos de nationella domstolarna eftersom det saknas EU-lagstiftning på detta område.

4.2.1 Det är inte givet att en lösning som skall underlätta för konsumenterna att väcka talan om skadestånd också kan användas vid tvister mellan företag, som oftast är inblandade i tvister om konkurrensbegränsningar. Kommissionen måste i sitt förslag också ta upp hur sådana tvister skall hanteras. Det behövs även ett skydd för arbetstagare inom de företag som använder förbjudna konkurrensmetoder.

4.3 I och med avsaknaden av gemenskapslagstiftning om ersättningskrav vid brott mot artiklarna 81 och 82 i fördraget har emellertid EG-domstolen⁽⁴⁾, efter en begäran från en nationell domstol om ett förhandsavgörande om tillämpningen av dessa bestämmelser, fastställt att artiklarna i EG-fördraget är direkt tillämpliga. Skadeståndskrav till följd av konkurrensbegränsningar utgör de nationella domstolarnas behörighet. EG-domstolen framhöll dessutom, liksom i flera tidigare domar⁽⁵⁾, att det "genom fördraget infördes en särskild rättsordning som införlivades i medlemsstaternas rättssystem" och som är bindande för såväl medlemsstaterna som enskilda.

4.4 EG-domstolen har också bekräftat⁽⁶⁾ att eftersom artiklarna 81.1 och 82 "är ägnade att ha direkt effekt i förhållandena mellan enskilda skapas det direkt genom dessa artiklar rättigheter för enskilda som de nationella domstolarna är skyldiga att skydda". Domstolen tillägger⁽⁷⁾ dessutom att "i avsaknad av gemenskapsrättsliga föreskrifter på området ankommer det på varje medlemsstats interna rättsordning att ange vilka domstolar som är behöriga och att fastställa de processuella villkoren för förfaranden som är avsedda att tillvarata rättigheter för enskilda som följer av gemenskapsrättens direkta effekt".

⁽⁴⁾ Se den dom som det hänvisas till i fotnot 3, punkterna 17 och 19.

⁽⁵⁾ Se punkt 19 i den ovannämnda domen, där det hänvisas till en lång rad domar som bygger på samma princip om direkt tillämpning av bestämmelserna i EG-fördraget.

⁽⁶⁾ Se punkt 23 i ovannämnda dom samt en omfattande rättspraxis.

⁽⁷⁾ Se punkt 29 i ovannämnda dom.

4.5 EESK anser att man skulle kunna utforma EU-riktlinjer för att fastställa villkoren för att kräva skadestånd vid överträdelser av fördragets bestämmelser. De skadelidande måste därigenom få rimlig ersättning för ekonomiska förluster eller minskad vinst på grund av förbjudna konkurrensmetoder. Men framför allt måste konsumenterna, i ordets vidaste bemärkelse, kunna utöva sina ekonomiska rättigheter i enlighet med den lagstiftning som skall skydda dem. Det är därför som EESK välkomnar grönboken. Vi vill dock påpeka att tidsfristerna för avgörande av målen måste förkortas för att man så snabbt och effektivt som möjligt skall kunna avgöra sådana ärenden.

5. Särskilda kommentarer

5.1 EESK anser att man först och främst – redan i inledningen av enskilda ärenden som behandlas i civila domstolar – måste fastställa vilka skadeståndsmål som i framtiden skall kunna drivas i samband med förbjudna konkurrensmetoder.

5.2 Både EU:s och medlemsstaternas konkurrensmyndigheter har ett instrument för att tillämpa gemenskapens lagstiftning, förordning nr (EG) 1/2003⁽⁸⁾, som ger dem långtgående befogenheter att agera vid skadeståndskrav mot företag som misstänks för brott mot konkurrenslagstiftningen. Trots denna omfattande behörighet att ingripa är det enda som de offentliga myndigheterna kan göra att konstatera att ett företag har brutit mot antitrustlagstiftningen och därefter utdöma böter.

5.3 Problemet kompliceras ytterligare av att konkurrensmyndigheterna på EU-nivå saknar befogenhet att väcka talan om skadestånd. EG-domstolen får endast ingripa vid framställningar om förhandsavgöranden eftersom de nationella domstolarna har exklusiv behörighet på detta område. Mot denna bakgrund har EG-domstolen konstaterat att medlemsstaterna bör utforma egna förfaranden för att väcka talan om skadeståndsanspråk⁽⁹⁾.

5.4 Privat tillämpning av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget innebär att de kan användas av nationella domstolar i civilmål för att väcka talan för skador som åsamkats privatpersoner. Svårigheten består i att bestämma vilken typ av förfarande som är mest lämpligt och särskilt om det krävs ett specialförfarande. Problemen är många och stora, vilket också framgår av de många frågor som kommissionen ställer i grönboken. EESK skulle vilja bidra till debatten med ett antal kommentarer om dessa frågor.

5.4.1 **Tillgång till bevismaterial.** Reglerna om bevismaterial i civilmål ger upphov till två centrala frågor: 1) bevisbördan och 2) bedömningen av bevismaterialet. Man bör ta ställning till dessa frågor i mål som tenderar att behandlas under olika

⁽⁸⁾ Det är viktigt att uppmärksamma att nätverket av konkurrensmyndigheter (ECN) (EUT C 101, 27.4.2004) samarbetar med kommissionen och medlemsstaternas konkurrensmyndigheter vid tillämpningen av konkurrensrätten.

⁽⁹⁾ Se hänvisningen till EG-domstolens dom ovan.

omständigheter: a) till följd av en konkurrensmyndighets beslut, b) före en konkurrensmyndighets beslut och till och med c) parallellt med att den behöriga myndigheten genomför en analys av vissa beteenden.

5.4.1.1 I förordning (EG) 1/2003 fastställs varje omständighet där gemenskapens och enskilda nationers konkurrensmyndigheter kan begära in bevismaterial för att avgöra huruvida förbjudna metoder används⁽¹⁰⁾. Alternativet att använda konkurrensmyndighetens dokumentation som bevis skulle således vara ett sätt att lösa privatpersoners problem med att få fram bevismaterial. Frågan är om beslutet att medge tillgång till dokumentation bör fattas av de domstolar som mottagit begäran eller om privatpersonerna – kärandena – skall ha rätt att få tillgång till dem. EG-domstolen⁽¹¹⁾ har producerat omfattande rättspraxis avseende kommissionens position att inte ge tredje part tillgång till dokumentation i tvistemål förrän huvudförhandlingarna är slutförda.

5.4.1.2 Med avseende på "uppföljningsåtgärder" skulle följaktligen följande metod kunna tillämpas: När en överträdelse har fastställts av konkurrensmyndigheterna och skadeståndstalan har väckts av de berörda individerna skulle konkurrensmyndigheten ge domstolarna tillgång till bevismaterialet och på så sätt upprätta en koppling mellan offentlig och privat tillämpning⁽¹²⁾.

5.4.1.3 I sådana fall där skadeståndsyrkanden om brott mot antitrustregler inte grundar sig på ett beslut av behöriga myndigheter anser EESK att det bör betraktas som tillräckligt att kärandena lägger fram bevis som kan ligga till grund för en preliminär bedömning av sannolikheten att skadeståndstalan kan föras med framgång (genomgång av sakuppgifterna). Det är ett argument inte bara för att det skall finnas särskilda regler för att ge tillgång till dokumentation utan också för att domstolarna skall tilldelas en aktiv roll och långtgående befogenheter, bland annat att utdöma sanktioner, med avseende på ärendets grundläggande aspekter, och speciellt när det gäller att ta fram, samla och tillhandahålla bevismaterial.

5.4.1.4 Eftersom de nationella domstolar som behandlar skadeståndsmål i antitrustärenden har parallella befogenheter när det gäller överträdelser av konkurrensregler (förordning 1/2003), behöver deras tillgång till dessa dokument inte utgöra ett oöverstigligt hinder, med förbehåll för den skyldighet att värna om konfidentialiteten som nämnts ovan. Tillgångsreglerna måste i första rummet följa lagen i domstolslandet, men konkurrensmyndigheterna måste också ha skyldighet att lämna ut allt bevismaterial som domstolarna begär.

⁽¹⁰⁾ Deras befogenheter har i praktiken breddats på detta område, men i vissa fall krävs godkännande av nationella rättsvårdande myndigheter för att tillämpa dem, exempelvis med avseende på bolagsregistrering.

⁽¹¹⁾ Dom av den 18 maj 1982, mål 155/79, AM&S Ltd mot kommissionen (ECN. 1982 s. 417).

⁽¹²⁾ Kommissionens meddelande om samarbetet mellan kommissionen och EU-medlemsstaternas domstolar i tillämpningen av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget (EUT C 101, 27.4.2004).

5.4.1.5 Det skall understrykas att tillgång till dokumentation som redan innehas av en myndighet i ett antitrustärende är av särskild vikt i samband med skadeståndstalan i antitrustfrågor, oavsett vilket organ som behandlar ärendet (administrativt eller rättsligt) och oavsett vilket utslag blir ⁽¹³⁾.

5.4.1.6 Eventualiteten att de förvaltningsorgan som är inblandade i ett antitrustärende också skulle kunna välja ut det bevismaterial som kan bli tillgängligt i samband med skadeståndstalan kommer sannolikt att ge upphov till misstankar och ansvarsfrågor med avseende på de kriterier som styr urvalsprocessen.

5.4.1.7 Med utgångspunkt i antagandet att domstolarna skall få särskilda och långtgående befogenheter i denna typ av ärenden bör man stödja tanken att en parts vägran att förelägga bevismaterial skulle kunna få negativ verkan på bedömningen av det, och att domstolen kan ta hänsyn till denna vägran för att avgöra om en överträdelse har kunnat beläggas eller ej.

5.4.1.8 En annan möjlighet i fråga om fall som berör konsumenter skulle vara att vända på bevisbördan och lägga den på svaranden. När konkurrensmyndigheterna förklarat att ett visst beteende snedvrider konkurrensen skulle svaranden bara kunna slippa betala skadestånd om det beläggs att skadan inte berör kärändena. Vi fäster uppmärksamheten på detta som en av huvudprinciperna för konsumentskyddet, och även om de flesta medlemsstater hävdar regeln att bevisbördan ligger på kärändena erkänns också undantag som medför omvänd bevisbörda ⁽¹⁴⁾, vilket också har förekommit i domstolsutslag ⁽¹⁵⁾ ⁽¹⁶⁾. Om det finns ett tidigare utslag som säger att en överträdelse har begåtts, och man inte föreskriver omvänd bevisbörda i skadeståndsärenden som bygger på denna överträdelse, skulle det innebära en oacceptabel fördubbling av bevisningen. I detta fall skulle bevismaterialet behöva läggas fram av de förfördelade parterna, inte av en myndighet med särskilda undersökningsbefogenheter, och det skulle förvärpa asymmetrin mellan parterna i denna typ av ärende.

5.4.1.9 En annan fråga i anslutning till att tillhandahålla bevismaterial handlar om expertvittnen. Deras tjänster behövs ofta på grund av att skadeståndsärenden är komplexa. Man bör emellertid undvika att kalla in alltför många sakkunniga – som eventuellt motsäger varandra – eftersom det knappast skulle bidra till att förhandlingarna blir så effektiva som önskvärt är. I linje med domstolens långtgående befogenheter, som redan förespråkats i detta sammanhang, bör det, när parterna inte kan

⁽¹³⁾ Exempelvis konkurrensmyndigheternas befogenhet att godta åtaganden i enlighet med artikel 1 i förordning 1/2003.

⁽¹⁴⁾ Exempel: *Study on the conditions of claims for damages in cases of infringement of EC competition rules* – jämförande rapport av Denis Waelbroeck, Donald Slater och Gil Even-Shoshan, 31 augusti 2004 (s. 50ff).

⁽¹⁵⁾ I linje med rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 16.1.2001, s. 1). EESK:s yttrande i EGT C 117, 26.4.2000, s. 6.

⁽¹⁶⁾ Det finns redan regler om bevisbörda och omvänd bevisbörda i artikel 2 i förordning 1/2003: "Vid alla nationella förfaranden eller gemenskapsförfaranden för tillämpning av artiklarna 81 och 82 i fördraget skall bevisbördan åvila den part eller myndighet som gör gällande att artikel 81.1 eller artikel 82 i fördraget har överträtts. Det företag eller den företagssammanslutning som åberopar att bestämmelserna i artikel 81.3 i fördraget är uppfyllda skall ha bevisbördan för att villkoren i den punkten är uppfyllda."

göra upp i godo, ankomma på domstolen att vid behov utse experter, möjligen i samarbete med de administrativa konkurrensinstanserna.

5.4.2 **Skadestånd.** Kärnfrågan är att komma fram till hur stor förlust om enskilda drabbats av och att kvantifiera en sådan förlust. GD Hälsa och konsumentskydd har genomfört en studie ⁽¹⁷⁾ för att fastställa vad som anses skada konsumenterna och utarbeta en definition som skulle vara tillämplig på olika områden, däribland konkurrensfrågorna. Frågan får återverkningar på bred front eftersom en bedömning av förlusten är avhängig av hur stor andel av marknaden som drabbats av de förbjudna metoderna. Det är i alla händelser utomordentligt komplicerat att avgöra hur stora förluster som enskilda personer drabbats av. Det är känt att det mycket ofta är lättare att bedöma de fördelar som företag har av ett antitrustavtal än de förluster som det har orsakat.

5.4.2.1 Domstolarna måste ha breda befogenheter när de behandlar denna typ av förfarande, men det skulle vara skäligt med ett balanserat angreppssätt. För att systemet skall bli konsekvent och med tanke på en eventuell utveckling av rättspraxis måste man tillhandahålla riktlinjer avseende vilka kriterier som skall användas för att bestämma skadeståndsbeloppen.

5.4.2.2 En annan aspekt som är kopplad till detta är preskriptionstiden ⁽¹⁸⁾ för rätten att yrka skadestånd för antitrustmetoder. Man kan inte börja beräkna den (särskilt inte i ärenden som följer på ett utslag av en konkurrensmyndighet) innan det slutgiltiga beslutet har fattats om överträdelsen, eftersom det skulle kunna medföra ytterligare svårigheter med avseende på tillgången till bevismaterial.

5.4.2.3 Slutligen måste man ta ställning till frågan om ett skadeståndsanspråks rättsliga status. I de flesta fall är det svårare att etablera en rättslig grund för anspråken om det saknas ett avtalsförhållande mellan det företag som gjort sig skyldig till överträdelsen och konsumenten. I samband med detta skulle tillämpning av reglerna för utomobligatoriska förpliktelser ⁽¹⁹⁾ göra det möjligt att utnyttja systemet för skadeståndsyrkanden, som är en djupt rotad tradition i nationella lagstiftning.

5.4.3 **Kollektiv talan i jämförelse med individuella skadeståndsyrkanden** ⁽²⁰⁾. I samband med skadestånd för brott mot antitrustregler utgör kollektiv talan ett perfekt exempel på vissa centrala målsättningar: a) att det kan utgå verksam kompensation för skada som vållats när det blir lättare för

⁽¹⁷⁾ En analys av frågan om förfång för konsumenterna och lämpligaste metoder för att uppskatta skadan (2005/S 60-057291).

⁽¹⁸⁾ Punkt 4 avseende upphävande av en preskriptionstid i slutsatserna i EG-domstolens dom av den 13 juli 2006 i de sammanslagna målen C-295/04 till 298/04 (begäran om förhandsavgörande enligt beslut av fredsdomaren i Bitonto, Italien) Vincenzo Manfredi mot Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA (C-295/04), Antonio Cannito mot Fondiaria Sai SpA (C-296/04) och Nicolò Tricarico (C-297/04), Pasqualina Murgolo (C-298/04) mot Assitalia SpA. Vi vill framhålla betydelsen av det beslut som EG-domstolen nyligen fattade om att förstärka nämnda rättspraxis.

⁽¹⁹⁾ Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om tillämplig lag för utomobligatoriska förpliktelser (Rom II), KOM(2003) 427 slutlig.

⁽²⁰⁾ "Class actions", ett förfarande som tillämpas enligt USA:s lagstiftning, bedöms inte passa in i de europeiska lagstiftnings- eller rättskipnings-systemen, åtminstone inte i de flesta länder, som har egna traditionella system för att yrka skadestånd.

organisationer att yrka skadestånd på drabbade konsumenters vägnar, samtidigt som tillgången till rättsliga förfaranden blir reell, samt b) att antitrustmetoder förebyggs och förhindras genom att denna typ av yrkanden får starkare socialt genomslag. De som bryter mot reglerna får också möjlighet att koncentrera sitt försvar, vilket borde ge markanta kostnads- och effektivitetsfördelar.

5.4.3.1 Det centrala med kollektiva yrkanden är att organisationers legitima rätt att föra talan erkänns, vilket gör det lättare för dem att anmäla ett fall för domstol på liknande sätt som i direktiv 98/27/EG⁽²¹⁾ avseende området för förbudsförelägganden till skydd för konsumentintressen. Detta direktiv på området för skydd av konsumenterna bygger på principen om ömsesidigt erkännande av organisationers legitimitet och anmälan av dem till kommissionen⁽²²⁾, men det föreskriver ingenting om skadestånd eller kompensation för förluster. Ändå har det berett vägen på europeisk nivå för att olika instanser och organisationer skall få aktiv legitimitet och för att skadeståndstalan kan drivas på kollektiva intressens vägnar⁽²³⁾.

5.4.4 **Finansiering av skadeståndsyrkanden.** Praxis när det gäller att driva skadeståndsyrkanden visar att handläggningskostnaderna fungerar som avskräckande faktor. För det första kan de höga kostnaderna för att driva ett mål vara ett hinder för att det över huvud taget inleds, för det andra ökar kostnaderna genom att civilmål normalt är utdragna förfaranden. Man bör överväga tanken att konsumentmyndigheterna upprättar en fond till stöd för kollektiv talan.

5.4.4.1 Om inte det görs finns det en risk att de förfördelade parterna skulle stå utspridda med enskilda, ibland löjligt låga, kompensationsbelopp som gör det extremt svårt att ordna finansiering av mål av denna typ, till skillnad från svarandepartnern som utan svårighet satsar mer resurser på sitt försvar.

5.4.4.2 Det har visat sig i praxis att skillnaderna mellan de kostnader som täcks av de förfördelade parterna och kostnaderna för det företag eller den sammanslutning av företag som har brutit mot reglerna innebär en press på den senare parten.

Det anses att en möjlighet att avskrika eller reducera kändenas processkostnader i mål om brott mot antitrustregler – utan att för den skull eliminera rätten att bestraffa parter som agerat avsiktligt, eller att betala kostnaderna om ett mål vinnns – är ett sätt att kompensera för asymmetrin mellan parterna i mål av denna karaktär.

5.4.5 **Ett försvar med återopande av ansvarsförskjutning och den indirekte köparens ställning** berör en komplex process där förluster som orsakats av ett företags otillåtna metoder skulle kunna ha återverkningar längre ned i utbudskedjan eller till och med påverka slutkonsumenten. Detta gör det ännu svårare att driva skadeståndstalan, särskilt på grund av att det är svårt att bevisa en koppling mellan förlusten och de förbjudna metoderna. Svårigheten att ta fram bevisning leder till att ansvarsförskjutning utesluts i skadeståndsmål.

5.4.6 **Behörig domstol och tillämplig lagstiftning.** Brysselkonventionen täcker frågan om vilken domstol som är behörig att ta upp fallen och hur efterlevnaden av domar i civilmål och handelsrättsliga mål skall handhas. Senare har man genom förordning 44/2001 fastställt tillämpningsreglerna inom EU för gränsöverskridande tvister. Detta kan vara en lösning på de potentiella tillämpningsproblemen i skadeståndsmål som orsakats av illojal konkurrens. Kollektiv talan på området för skadeståndsyrkanden om konkurrenshämmande metoder är praxis i bara ett fåtal av medlemsstaterna, och i samband med beslutet om detta är ett fungerande alternativ bör man därför överväga den specifika karaktären på denna modell, särskilt med avseende på behörig domstol och tillämplig lagstiftning. Vinsterna i fråga om kostnader och effektivitet för både kändare och svarande när det gäller denna typ av förfarande kommer bara att falla ut om reglerna kan tillämpas konsekvent, och detta är avhängigt av att den lagstiftning som tillämpas av den domstol som har behörighet gäller i första hand. Att tillhandahålla information, inte bara om instanser som har behörighet att föra talan av denna karaktär utan också om mål under behandling och påföljande domslut, torde vara ett viktigt steg i riktning mot att privatpersoner skall kunna få rätt i konkurrensärenden.

Bryssel den 26 oktober 2006

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Dimitris DIMITRIADIS

⁽²¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 98/27/EG av den 19 maj 1998 om förbudsföreläggande för att skydda konsumenternas intressen (EGT L 166, 11.6.1998, s. 51). EESK:s yttrande i EGT C 30, 30.1.1997, s. 112.

⁽²²⁾ Se meddelandet från kommissionen om artikel 4.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 98/27/EG om förbudsföreläggande för att skydda konsumenternas intressen, beträffande de inrättningar som är godkända för att väcka talan enligt artikel 2 i direktivet, där sammanlagt 276 inrättningar räknas upp (EUT C 39, 16.2.2006, s. 2).

⁽²³⁾ "[...] Kollektiva intressen är sådana intressen som inte innefattar kumulering av enskildas intressen, vilka enskilda har skadats genom en överträdelse." Se direktivets punkt 2.